

เทศน์เช้า วันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๖๐

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ วันนี้วันพระ วันนี้วันพระ วันโกน วันพระ วันโกน วันแสวงหาบุญ
กุศลของเรา เป็นวัฒนธรรมประเพณีของชาวพุทธ วัฒนธรรมประเพณีของชาวพุทธ วันพระ วัน
โกนจะไปหาบุญกุศลใส่หัวใจ ใส่หัวใจให้หัวใจมันมีความสุข ให้หัวใจมันมีที่พึ่งที่อาศัยไง

หัวใจเราเร่ร้อน หัวใจเร่ร้อน หัวใจที่ไม่มีที่พึ่งที่อาศัย แสวงหาแต่ทางโลก คนเกิดมาเป็น
มนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา มันเกิดมามีชีวิต สิ่งมีชีวิตมันก็ต้องแสวงหาเพื่อความดำรงชีพ
แต่ดำรงชีพด้วยความแห้งแล้ง ด้วยความแห้งแล้งด้วยไม่มีที่พึ่งที่อาศัยไง แต่ถ้าคนที่มีความ
ประจำหัวใจ เราเป็นชาวพุทธ เรามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์อยู่ในหัวใจของเรา

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์อยู่ที่หัวใจของคนมีวุฒิภาวะมากน้อยแค่ไหน ถ้าคนที่มีความ
วุฒิภาวะมาก มากคือละเอียดลึกซึ้ง ละเอียดลึกซึ้ง ทำบุญกุศลนี้เป็นเรื่องธรรมดา การเสียสละของ
เรา เสียสละแม้แต่การให้อภัย การระลึกถึง มีน้ำใจต่อกัน เป็นบุญกุศลของเรา ถ้าเป็นบุญกุศล
ของเรา มีทาน มีศีล ศีลคือความปกติของใจ ถ้ามันมีภาวนานะ หายใจเข้านี่พุท หายใจออก
นี่โกธ

คนเราลืมหัวใจของตน เกิดมา เกิดมาเพราะจิต จิตเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ จิตตัวนี้มัน
ปฏิสนธิจิตมันถึงเกิดมาเป็นมนุษย์ พอเกิดเป็นมนุษย์ขึ้นมาแล้วเราได้ศักยภาพของความเป็น
มนุษย์นี้มา เราว่าเราเป็นมนุษย์ไง ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ๆ แต่มนุษย์มันมีหัวใจ หัวใจมัน
ต้องมีคุณธรรมในหัวใจ ถ้ามีคุณธรรมในหัวใจ หัวใจคนจิตใจที่ละเอียดลึกซึ้ง เขาก็มีวุฒิภาวะ
ของเขา เขาก็แสวงหาข้อเท็จจริงในชีวิตของเขาได้ด้วยมีสาระ

คนที่จิตใจไม่ลึกซึ้งพอ ชีวิตนี้ก็คือชีวิตนี้ ชีวิตนี้ก็คือร่างกายนี้ ชีวิตนี้ก็คือสิทธิเสรีภาพนี้
เสรีภาพนี้ก็แสวงหาเพื่อชีวิตนี้ พอเพื่อชีวิตนี้ แสวงหาขนาดไหนมันก็ไม่มีวันพอหรอก โลกนี้
พร้อมอยู่เป็นนิจ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกโลกนี้เสมอกัน เต็มกันเป็นไปไม่ได้ เป็นไปไม่ได้ เพราะเหตุใด เป็นไปไม่ได้เพราะคนเราสร้างเวรสร้างกรรมมาไม่เหมือนกัน คนเรามีความชอบ มี จริตนิสัยไม่เหมือนกัน ความไม่เหมือนกันอันนั้น ความแสวงหาอันนั้น ความต้องการอันนั้นมัน ถึงแตกต่างกัน แล้วแตกต่างกัน เราจะให้ใครเต็มล่ะ เต็มอันนี้ ไปขาดอันนั้น เต็มอันนั้น ไปขาด อันนี้ มันเป็นไปไม่ได้ มันเป็นไปไม่ได้หรอก

แต่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เวลาถึงที่สุด แห่งทุกข์ เสมอภาคกัน เต็มเปี่ยม พอดี ไม่ล้นไม่เกินจนเกินไป สิ่งนี้อยู่ที่หัวใจของเรา ที่เรามาวัด มาวามมาพึงธรรมเพื่อเหตุนี้

วัฒนธรรมที่ดั่งงามของเรา ถ้าวัฒนธรรมที่ดั่งงามของเรา พระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนา สอนให้กตัญญูกตเวทิตะ ความกตัญญูกตเวทิตะในครอบครัวของเรา พระอรหันต์ในบ้านๆ ใ้ เราได้ ชีวิตนี้มาจากใคร เราได้ชีวิตนี้มาจากพ่อจากแม่ จากพ่อจากแม่เป็นพระอรหันต์ของเรา เพราะพ่อ แม่ให้ชีวิตนี้มา ให้ชีวิตนี้มา ให้การดูแลรักษามา ให้การศึกษามา ให้ความปกป้องคุ้มครองมา ให้ โอกาส นี้ใ้ พระอรหันต์ของเรา พระอรหันต์ในบ้านของเรานั้นแหละสำคัญมาก พอสำคัญ ขึ้นมา ความกตัญญูกตเวทิตะ

เวลาสงกรานต์ๆ เขาก็ให้กลับบ้านกลับเรือน กลับไปหาพ่อกับแม่ กลับไปหาปู่ย่าตายาย ของเรา ไปขอพร ใครให้พรเราไม่เท่ากับพ่อแม่ให้นะ พ่อแม่ปู่ย่าตายายของเราให้ขวัญให้พร สิ่ง นี้มีคุณค่าๆ ใ้ ถ้ามีคุณค่าขึ้นไป สิ่งที่มีคุณค่าเป็นวัฒนธรรมของเรา วันสงกรานต์เป็นวันขึ้นปี ใหม่ วันขึ้นปีใหม่อีกวันชีวิตใหม่ ชีวิตใหม่ก็ขอพรขอสิ่งต่างๆ นี้คือวัฒนธรรม วัฒนธรรมที่ดั่งงาม วัฒนธรรมที่ดั่งงามเป็นสิ่งที่ดั่งงามทั้งนั้นนะ สิ่งที่ดีงามขึ้นมา

ที่นี้พอโลกมันเจริญๆ ขึ้นมาก็สังคัม สังคัมก็มีสันตนาการขึ้นมา มีการละเล่น มีมหรสพ สมโภชเข้ามา นี้สงกรานต์ๆ พอสงกรานต์ขึ้นมา สงกรานต์เขาให้กลับบ้านกลับเรือน มันเป็น วัฒนธรรมของเรา มันเป็นวัฒนธรรมของเรา แต่เราเอาไปเป็นเรื่องการค้า เราเอาไปเป็นเรื่องการ ท่องเที่ยว ชวนเชิญกันมาๆ สันดานดิบ แสดงอาการดิบๆ ออกมาใ้

แต่ถ้าที่ไหนเขามีเจ้าหน้าที่ดูแล เขาตรวจตราของเขา เวลาเข้าไปแล้วเล่นสงกรานต์เพื่อ เป็นความสนุกครึกครื้น เป็นความพอดิ แต่ถ้าที่ไหนไม่มีการควบคุมดูแล เห็นไหม สันดานดิบ มันเอาเปรียบเขา เอาแต่ชนะคะคานกัน เอาแต่ความเห็นของตน ความเห็นของตน นั้นใ้ สันดาน

คิบ ได้แสดงออกสัญชาตญาณคิบๆ อย่างนั้น ได้แสดงออกมาแล้วก็ไปเบียดเบียนคนอื่นทั้งนั้นนะ การไปเบียดเบียนคนอื่น เพราะอะไร เพราะว่าสันดานคิบ โลกนี้พร้อมอยู่เป็นนิจๆ เวลาสันดานคิบนะ เป็นโอกาสพฤติกรรมที่แสดงออก แสดงออกเต็มที่ของมัน เพราะอ้างคำว่า “สงกรานต์”

สงกรานต์ เขาต้องมารองรับอารมณ์เราใช่ไหม สงกรานต์ คนอื่นเขาต้องมาให้เราได้ แสดงออกความคิบเถื่อนอย่างนั้นใช่ไหม อันนั้นเป็นสงกรานต์หรือ

นี่ไง ถ้ามีวัฒนธรรมประเพณีของเรา พ่อแม่ปู่ย่าตายาย เวลาลูกหลานใครไปทำความเสียหาย “พ่อแม่ไม่สั่งสอน” มันสะเทือนไปถึงพ่อถึงแม่มันหมดแหละ แล้วพ่อแม่มันสั่งสอนไหม มันสั่งสอนทั้งนั้นนะ แต่สั่งสอน พฤติกรรมชั่วแล้วชั่วเล่า ปีแล้วปีเล่า มันจะเลวร้ายไปเรื่อยๆ เพราะอะไร ทุกคนมันเห็นแต่ตัวอย่างที่ไม่ดีไง แล้วตัวอย่างที่ดีๆ ทำไมมันไม่เห็นล่ะ

ตัวอย่างที่ดีๆ เห็นไหม ในบ้านในเรือนที่เขามีความอบอุ่น ในบ้านในเรือนที่เขาสั่งสอนของเขา ลูกหลานของเขาเป็นผู้นำชุมชน เขาเสียสละของเขา เวลาเขาเสียสละ เขาทำคุณงามความดี ไม่มองเป็นแบบอย่างล่ะ อย่างนั้นล่ะไม่เอา แต่ไอ้สันดานคิบ ไอ้เรื่องป่าเถื่อนนี่ชอบ

นี่ไง เวลามาวัดมาวา สันดานคิบจากภายนอก แล้วสันดานคิบจากหัวใจของเราล่ะ หัวใจของเรา ถ้ามันขาดสติมันก็แสดงออกอย่างนั้นนะ ถ้ามันมีสติ มนุสสตรัจจาโน มนุสสเปโต มนุสสเทโว องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดอย่างนั้น

อารมณ์อารมณ์หนึ่ง ผู้ที่เป็นนักปฏิบัติ อารมณ์หนึ่งก็ภพชาติหนึ่ง ความคิดหนึ่งก็ภพชาติหนึ่ง จิตมันเสวยแล้ว มันแสดงออกตามสัญชาตญาณของมัน มันแสดงสัญชาตญาณคิบๆ มันก็ออกมาด้วยความเจ็บช้ำน้ำใจ มันเป็นคนุสสเทโว เป็นเทวดา เป็นพรหมขึ้นมา จิตใจมันสงบระงับขึ้นมา มันก็ภพชาติหนึ่ง คนที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา อารมณ์หนึ่งก็ภพชาติหนึ่ง อารมณ์หนึ่งก็ภพชาติหนึ่ง เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะของเรา เกิดเป็นภพเป็นชาติขึ้นมา เราถึงว่ามีภารกิจ

อารมณ์ที่มันเกิดคับๆ ในหัวใจ ถ้าคนมีสติปัญญาทัน เขาบอกความคิดนี้เร็วมากๆ เร็วมาก มีสติปัญญาทันเท่าทันทั้งนั้นนะ มันเท่าทันความคิดของตน แล้วถ้ามีปัญญาอบรมสมาธิ

ปัญญามันเห็นโทษของมันไง สันดานดิบๆ อย่างนี้มันแสดงออกมาด้วยความป่าเถื่อน เราเห็นแล้วเรายังรับไม่ได้เลย แล้วมันเกิดในใจของเรา มันบีบบังใจของเรา เรารับได้ไหม

ถ้าเรารับไม่ได้ เรามีปัญญา เราใคร่ครวญของเรา มันก็ต้องปล่อยสิ มันปล่อยด้วยปัญญา อบรมสมาธิ ปล่อยขึ้นมา ปล่อยมันก็เหลือจิตส่วนๆ ใจ พอจิตส่วนๆ จิตที่มันไม่ต้องพาดพิง อารมณ์สิ่งใด มันก็มีความสุขของมันได้ไง

แต่ถ้าคนไม่มีสติไม่มีปัญญา ไม่เคยรักษา มันต้องพวงพิง จิตเหมือนน้ำในแก้ว น้ำในแก้วที่มันอยู่ในน้ำ น้ำใส เราไม่รู้ว่ามันมีน้ำหรือไม่มีน้ำ ถ้ามันเต็มสีสิ่งใดลงไป เราก็อ้อ! ในแก้วมีน้ำ เพราะสีนั้นมันเจือจาง มันเห็นภาพสีนั้น

จิตของคน จิตเราอยู่ที่ไหน ความรู้สึกเราอยู่ที่ไหน แต่เวลามันโกรธ รู้เวลามันเจ็บเข้าใจ รู้เวลาที่มันจะเป็นอิสระขึ้นมา มันกลับไม่รู้ เห็นไหม เราถึงต้องมีลมหายใจเข้าออก หายใจเข้านี่ก็ พุท หายใจออกนี่ก็ โธ นี่วัฒนธรรมของชาวพุทธ ศิล สมาธิ ปัญญา ทาน ศิล ภาวนา เราฝึกหัดของเรา เรารักษาของเรา เราดูแลหัวใจของเรา

เราดูโลกภายนอกเห็นแล้วมันน่าสังเวช น่าสังเวชเพราะอะไร พฤติกรรมใด สภาพกรรมใด สังคมเป็นแบบนี้ไง แล้วสังคมมันซ้าแล้วซ้าเล่า วัฒนธรรมประเพณีมาจากไหน วัฒนธรรมประเพณีก็มาจากพัฒนาการของสังคมนั้นแหละ สังคมที่มันดีขึ้น พัฒนาการขึ้น ชุมชนไหน ชุมชนใดที่เป็นชุมชนที่ดีๆ ชุมชนที่ดี เราก็ก่เกิดจากสังคมนั้น มงคลชีวิตใด เกิดในประเทศอันสมควรใด เกิดในบ้านข้างเรือนเคียงมีแต่คนดีๆ ทั้งนั้นเลย โอ๊ย! มีความสุข

ไปเกิดที่ไหนมีแต่คนพาล บัณฑิตทุกข์ที่สุด ทุกข์อยู่กับคนพาล เพราะบัณฑิตมันคุยกันรู้เรื่องไง คุณติ ข้างบ้านเรือนเคียงคุยกันรู้เรื่อง มีอะไรกระทบกระเทือนกันบ้าง มันมีอะไรกระทบกระเทือน เราคุยกัน เราปรึกษากันนะ เราให้อภัยต่อกัน นี่ไง ลื่นกับพื้นๆ การอยู่ด้วยกัน มันก็กระทบกระเทือนเป็นเรื่องธรรมดา แต่เราต้องมีหัวใจสิ เขาไม่ชอบสิ่งใด เราก็ก็น่าไม่ชอบสิ่งนั้นเหมือนกัน สิ่งที่กระทบกระเทือนเรา เราก็ก็น่าไม่ชอบทั้งนั้นนะ แต่เราไม่ชอบ ทำไมกระทบกระเทือนคนอื่นได้ละ คนอื่นก็กระทบกระเทือนไม่ได้ทั้งนั้นนะ ถ้าเราไม่ต้องการ เขาก็ไม่ต้องการ เราต้องการสิ่งใด เขาก็ต้องการสิ่งนั้นเหมือนกัน

สังคมใดก็แล้วแต่ ผู้ที่มาวัดมาว่าต้องการความสงบ ต้องการความระงับ ต้องการค้นคว้าหาหัวใจของตนให้เจอ ข้าวของต่างๆ สิ่งที่มีมันมีคุณค่าๆ คุณค่าทางโลกที่เขาแสวงหากันไป ถ้าเป็นพระๆ หรือนักปฏิบัติแล้ว เขาอาศัยมันเฉยๆ แต่ไม่มีอำนาจเหนือหัวใจนี้ไง เรามีศีล มีสมาธิ มีปัญญา เราค้นหาหัวใจของเรา หัวใจมันมีค่ากว่านี่นะ

หลวงตาท่านสอนประจำ หัวคำๆ เขาเป็นหัวคำๆ นะ เขาเสียสละมาทั้งนั้นนะ ไอ้หัวโล้นๆ ว่ามีศีลมีธรรม เห็นสิ่งนั้นทำไมสละไม่ได้ เราสละ สละสิ่งนี้ได้ ไอ้หัวคำๆ เขายังสละของเขาได้ ไอ้หัวโล้นๆ มันทำไมสละไม่ได้ ถ้ามันสละของมันได้ สละอย่างนั้นเราฝึกหัดของเรา สละสิ่งนั้นมันก็มีค่า ไม่มีค่า พอมีค่าขึ้นมา หัวใจมันมีคุณค่ามากกว่า ต้องหัวใจที่มีคุณค่ามากกว่า หัวใจที่สูงส่งกว่า มันถึงเสียสละสิ่งนี้ได้

ถ้ามันเสียสละสิ่งนี้ได้ มันเสียสละแล้วได้อะไรขึ้นมา เสียสละแล้วได้ความปลอดโปร่ง ได้ความสุข ได้ความสงบ ได้ความระงับ แล้วสิ่งที่สงบระงับ ระงับด้วยการเสียสละอารมณ์ เสียสละ ปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาอบรมสมาธิใจ แล้วถ้าเกิดมันมีสติปัญญาขึ้นไป มันพิจารณาของมัน มันจับต้องได้ไง จับต้องได้ จิตเดิมแท้นี้ส่องใสๆ ความส่องใสนั้นมีวิชา ความส่องใส นั้นมันไม่แน่นอน ความส่องใส เดียวก็ส่องใส เดียวก็เศร้าหมอง ความส่องใสความเศร้าหมอง เดียวก็มีความสุข เดียวก็มีความทุกข์ สิ่งใดที่มันรู้ไม่เท่าทันมันก็เป็นความทุกข์ ถ้ามีเท่าทันมันก็เป็นความสุข แล้วถ้ามีสติปัญญาจับต้องได้ พิจารณาของมันได้ พิจารณาของมันไป ความส่องใสๆ มันมีสิ่งใดไปทำให้มันส่องใส ความส่องใสมันเกิดจากที่ใด มันเกิดมาเพราะเหตุใด ทำไมมันมีที่เกิด ของสิ่งใดถ้ามันมีที่เกิด มันต้องมีที่ดับ แล้วมันจะดับ มันจะดับอย่างไรละ ถ้ามันดับด้วยสติด้วยปัญญาของเรา นี่ไง ถ้าเราพัฒนาของเรา พัฒนา

มองโลก โลกทัศน์ โลกียปัญญา โลกุตตรปัญญา ถ้าโลกุตตรปัญญา การขณะตน ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้หรือเข้ามาหัวใจของเรานี้แหละ ถ้ารู้หัวใจของเรา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้พระองค์เดียวเท่านั้นนะ เป็นครูของ ๓ โลกธาตุ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้พระองค์เดียวเท่านั้นนะ พระองค์เดียวเพราะอะไร

เพราะหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีพระเจ้าสุทโธทนะ นางมามายา เป็นบิดา มารดา เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็มีพ่อแม่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็มีหัวใจ องค์สมเด็จพระ

สัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดมาเป็นเจ้าชายสิทธัตถะก็มีความทุกข์ในหัวใจเหมือนกัน มีความทุกข์เพราะเป็นพระโพธิสัตว์ๆ พยายามแสวงหาใจ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อาสวัภยญาณ ทำลายอวิชชา ทำลายครอบครวัของมาร พญามารที่มันครอบครองหัวใจดวงนี้ คุณิ จิตตนครๆ มันทำลายทั้งหมด แล้วมันเหลืออะไรล่ะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอาประสบการณ์อย่างนั้น เอาความจริงอันนั้นเอามาสั่งสอนเราใจ

แล้วเราก็มีเหมือนกัน เราก็เป็นคนเหมือนกันใจ ถ้าคนเหมือนกัน เรามาฝึกหัดของเราขึ้นมาในหัวใจดวงนี้ใจ เราเกิดมาด้วยเวรด้วยกรรม กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน เพราะการกระทำอันนั้นมันซับซ้อนๆ มาเป็นพันธุกรรมของจิตๆ ที่ว่าสันดานดิบ สันดานประเสริฐ สันดานที่ดิงาม มันเป็นสันดานๆ

แล้วสันดานอย่างนั้น เราเกิดแล้ว เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสอนถึงศีล ศีลธรรม ศีลธรรมก็มาขัดเกลา ถ้าเราเห็นคุณงามความดีของมันใจ ถ้าไม่เห็นคุณงามความดีของมัน มันจืดชืด มันไม่สะใจ ถ้ามันสะใจต้องแสดงสัตยาตญาณ สันดานดิบอย่างนั้น ถ้าแสดงสัตยาตญาณสันดานดิบอย่างนั้น ผลของมันก็คือคุกคือตารางใจ ผลของมันก็น้ำตาพอน้ำตาแม่ใจ ผลของมันก็ต้องวิ่งเต้นกันเพื่อบรรเทาทุกข์ใจ เพราะว่าสันดานดิบมันแสดงแล้วมันจะมีผลอะไร

แต่เวลามันจืดมันชืด มันจืดมันชืดเพราะมันเป็นความดิงามใจ ถ้าความดิงามมันประพฤติปฏิบัติขึ้นไป นี่ศีลธรรม ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากล่อมเกลาใจ กล่อมเกลาหัวใจของคน หัวใจของคน ชาวพุทธๆ ยิ้มสยามๆ มันก็มาจากที่นี้แหละ มาจากหัวใจที่มันได้ที่ ฟุ้งที่อาศัยนี้ใจ หัวใจๆ สำคัญตรงนี้ใจ ที่นี้สำคัญตรงนี้ ศีลธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศีล สมาธิ ปัญญา ทาน ศีล ภาวนา

เรื่องของทานก็เรื่องของวัตถุ เรื่องของน้ำใจ เรื่องของสังคมนี่แหละ ให้อภัยต่อกัน ให้อสันดานดิบเพราะว่ามันอารมณ์ชั่ววูบ เวลาถ้ามันไปโดนครอบครวัของมันเองมันก็จะเสียใจ คนใดก็แล้วแต่เป็นผู้เสียหาย เป็นผู้สูญเสีย คุณิ เวลาเราเป็นผู้สูญเสีย เราเข้าใจทั้งนั้นนะ ให้อผู้ที่กระทำมันเหิมเกริม ให้อผู้สูญเสียมีแต่ความเศร้า แล้วความเศร้านั้นมาอย่างไร องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงสอนเรื่องกรรมๆ ใจ

เรื่องกรรม เวลากรรม กรรมมันมีผลมาอย่างนั้นนะ เรื่องกรรม กรรมเก่า กรรมใหม่ เราไม่รู้ไม่ได้ เรารู้เท่าทันไม่ได้ แต่ธรรมะสอนอย่างนั้น สอนอย่างนั้น มันต้องมีที่มาที่ไปทั้งนั้นนะ ของที่มีมา มันมีที่มาที่ไปหมดแหละ แต่เพียงแต่เราไม่รู้เท่ามันเท่านั้นเอง ถ้าเราไม่รู้เท่าทันมัน เราก็พยายามจะรู้เท่าทันอันนั้น แล้วก็ทิ้งหัวใจไปไง จะไปรู้เท่าอันนั้น

แต่กลับมารักษาหัวใจของตน หัวใจของตนมันต้นเหตุ ถ้าหัวใจมันต้นเหตุ มันมีเวรมีกรรมอย่างไรรักษาที่นี่ ถ้าวรรักษาที่นี่ สิ่งใดที่มันจะประสบพบ นี่ผลของวิญญูะ ผลของมัน วิบากกรรม มันเป็นวิบากกรรมใช่ไหม วิบากกรรม เราก็แก้ไขของเรา ไม่ใช่วิบากกรรมแล้วเราจะมางอมืองอเท้าที่ไหน

คูลี เวลาพระสมัยพุทธกาลนะ ไปภาวนาอยู่ในป่า ไปเจอเสือ เสือเวลามันกัด มันกินตั้งแต่ปลายเท้าเข้าไป ท่านยังภาวนาต่อเนื่องจนถึงลำแข้ง จนไปถึงสะโพก ท่านพิจารณาถึงที่สุดแห่งทุกข์คาปากเสือ เห็นไหม วิกฤตขนาดนั้นยังใช้ปัญญาเลย วิกฤตขนาดที่อยู่ท่ามกลางปากเสือนะ โอ้วิกฤตอย่างนั้นมันแก้ไขๆ

เราแก้ไขของเรา แก้ไขด้วยการทำคุณงามความดีใจ เจ็บซ้ำใหม่ เจ็บ ใครบ้างไม่เจ็บ เจ็บทั้งนั้นนะ เจ็บซ้ำน้ำใจ แต่ถ้าตอบสนอง โต้ตอบไปอย่างนั้นนะ สันดานดิบๆ มันได้อะไรขึ้นมา แต่ถ้าเรามีสติมีปัญญา เราแก้ไขของเรา พัฒนาสังคมให้ได้ สังคมถ้าพัฒนาที่ดี ผู้นำที่ดีจะพัฒนาสังคมที่ดี

เราปล่อยปละละเลยกันมาไง เราปล่อยปละละเลยกันมาแล้วก็หลงตัวเอง ภูมิภาคภูมิภาคว่า วัฒนธรรมของเราสุดยอด วัฒนธรรมของเรายอดเยี่ยม ดูรอบเมืองไทยสิ เขาก็วัฒนธรรมเดียวกับเรานี้แหละ เขาไม่มีเหตุการณ์อย่างนี้เกิดขึ้น เพราะอะไรล่ะ เพราะว่าเขาไม่มีสิ่งกระตุ้นใจ แต่ของเรามันมีสิ่งกระตุ้นๆ แล้วพอกระตุ้นปีแล้วปีเล่าๆ เดียวมันจะไปมากกว่านี้

แต่ถ้าผู้นำที่ดี ถ้าสังคมที่ดีนะ เรายับยั้งกันไว้ ยับยั้งกันไว้นะ แล้วพัฒนาของเรา พัฒนาในทางศีลในทางธรรม ในทางที่ดี เห็นกันแล้วยิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน อย่าตีหน้ายักษ์ใส่กัน ไม่มีประโยชน์สิ่งใดทั้งสิ้น ทำประโยชน์กับเรา

นี่พูดถึงสังคมนะ มนุษย์เป็นสัตว์สังคม มันมาจากหัวใจของคน มันมาจากคนใฝ่ดีใฝ่ชั่ว แล้วเราจะใฝ่ดีใฝ่ชั่วไปกับเขาไหม หลวงตาท่านบอกชิงดีชิงชั่ว มันเอาชิงดีชิงเด่นตรงไหน ชิงดีชิงชั่ว ไม่มีเด่นหรือก ชั่วทั้งนั้น

แต่ถ้าเราเข้ามาในใจเรานะ เราพิจารณาตรงนั้น พิจารณาสังคมแล้ววางไว้ เราเกิดมาสภาพกรรม เราได้เกิดมาดีกว่าเราไปเกิดในสถานะอื่นๆ เราได้เกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว ได้เกิดเป็นมนุษย์แล้ว เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสอนที่การพัฒนาหัวใจของเราให้แหละ เพราะคนเกิดมาแล้วจะมีสถานะอาชีพสิ่งใดก็แล้วแต่ ถึงที่สุดแล้วต้องพลัดพรากจากชีวิตนี้ไป ต้องพลัดพรากจากชีวิตนี้ไปแน่นอน แล้วการพลัดพรากจากไป เราจะเอาอะไรเป็นที่พึ่งที่อาศัย นี่ผู้ที่เห็นภัยในวัฏสงสาร

เรามาพัฒนาของเราก่อน เรามาฝึกหัดของเราก่อน เคนจงกรม นั่งสมาธิภาวนา มันจะทุกข์ยากแสนเข็ญขนาดไหน ขอดูๆ ขอดูหัวใจของเรา พัฒนามัน พัฒนามัน ถ้ามันจะเกิดอีกก็ให้มันเกิดไม่ทุกข์ไม่ยากจนเกินไป

แล้วถ้ามันทำได้ให้มันถึงที่สุดแห่งทุกข์ มันเป็นไปได้ มันมีอยู่จริง เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็สงสัยอย่างนี้ สงสัยไปเที่ยวสวนเห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย ท่านก็สงสัย เราต้องเป็นอย่างนี้หรือ แต่ท่านมีวาสนา มีอำนาจวาสนา มีบารมีของท่าน ท่านตัดสินใจเอง บอกว่า ถ้ามันมีการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย มันต้องมีฝ่ายตรงข้ามที่ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย แล้วท่านก็เป็นผู้แสวงหาเอง แล้วท่านก็เป็นผู้ค้นคว้าเอง แล้วท่านก็เห็นจริงในใจของท่านเอง ท่านถึงเป็นศาสดาของเราอยู่นี่ไง เอวัง